

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

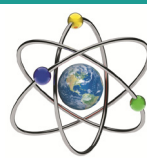
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 100 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafoev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilarda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в системе высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	

DUAL TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI INKLYUZIV TA'LIM FAOLIYATIGA TAYYORLASHNING NAZARIY- METODOLOGIK ASOSLARI

Oybekova Shukrona Oybek qizi
Mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashda oliy ta'lim tashkilotidagi nazariy tayyorgarlik va pedagogik amaliyotning uzviyligini ta'minlash masalasi tadqiq etilgan. Dual ta'limning me'yoriy-huquqiy asoslarda belgilangan tashkiliy shakli bilan nazariy bilimlar va amaliy pedagogik faoliyatning integratsiyasiga asoslangan metodik yondashuv o'rtasidagi farqlar aniqlashtirilgan. Pedagogik vaziyatlarni tashxislash, moslashtirilgan darslarni loyi-halash, amaliyotda qo'llash, olingan natijalarni dalillar asosida tahlil qilish hamda pedagogik faoliyatni qayta loyihalash bosqichlaridan iborat kasbiy tayyorgarlikning izchil takrorlanuvchi jarayoni va uning natijadorligini aniqlashga xizmat qiluv-chi baholash mezonlari nazariy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: dual ta'lim, inklyuziv ta'lim, bo'lajak o'qituvchi, pedagogik amaliyot, kasbiy tayyorgarlik, moslashtirilgan o'qitish, pedagogik hamkorlik, o'z faoliyatini tahlil qilish, baholash mezonlari.

Abstract: The article examines the challenge of ensuring coherence between theoretical preparation at higher education institutions and teaching practice in preparing prospective teachers for inclusive education. A distinction is made between dual education as an organizational form established by regulatory frameworks and a methodological approach based on integrating theoretical knowledge with practical teaching activities. The article provides a theoretical justification for a cyclical process of professional preparation encompassing the identification and analysis of pedagogical situations, the design of adapted lessons, their practical implementation, evidence-based evaluation of outcomes, and the subsequent redesign of teaching activities. Criteria for assessing the effectiveness of this preparation process are also theoretically substantiated.

Key words: dual education, inclusive education, prospective teacher, practicum, professional preparation, differentiated instruction, institutional partnership, reflective practice, assessment criteria.

Аннотация: В статье рассматривается проблема обеспечения взаимосвязи теоретической подготовки в высших образовательных организациях и педагогической практики при подготовке будущих учителей к деятельности в условиях инклюзивного образования. Разграничены организационная форма дуального обучения, закреплённая нормативно-правовыми актами, и методический подход, основанный на интеграции теоретических знаний с практической педагогической деятельностью. Теоретически обоснованы циклический процесс профессиональной подготовки, включающий диагностику педагогических ситуаций, проектирование адаптированных учебных занятий, их практическую реализацию, анализ полученных результатов на основе фактических данных и последующее перепроектирование педагогической деятельности, а также критерии оценки её результативности.

Ключевые слова: дуальное обучение, инклюзивное образование, будущий учитель, педагогическая практика, профессиональная подготовка, адаптация обучения, педагогическое сотрудничество, рефлексия, критерии оценивания.

KIRISH

Inklyuziv ta'limni tashkil etish o'quvchilarni yagona sinf muhitida birgalikda o'qitish bilangina cheklanmaydi, balki ularning individual xususiyatlari, ta'limiy ehtiyojlari va o'zlashtirish imkoniyatlarini hisobga olgan holda pedagogik jarayonni tashkil etishni nazarda tutadi. Inklyuziv ta'limning pedagogik mohiyati o'quvchilarning ta'lim jarayonida to'laqonli ishtirok etishiga to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash, ularni bartaraf etishga qaratilgan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish hamda ta'lim mazmuni, metodlari va vositalarini individual ehtiyojlarga muvofiq moslashtirishda namoyon bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni 20-moddasida inklyuziv ta'lim alohida ta'lim ehtiyojlari va individual imkoniyatlarning xilma-xilligini hisobga olgan holda barcha ta'lim oluvchilar uchun teng ta'lim olish imkoniyatlarini ta'minlashga qaratilganligi belgilangan [1; 20-modda]. Mazkur huquqiy me'yor o'qituvchining kasbiy faoliyatiga qo'yiladigan pedagogik talablarni kengaytirib, undan o'quvchilarning individual imkoniyatlariga mos ta'lim sharoitlarini yaratish, o'quv materiallarini differensiallashtirish, ta'lim jarayonidagi ishtirokini muntazam kuzatish, pedagogik metodlarni moslashtirish hamda o'quvchilarning individual rivojlanish dinamikasini aniq mezonlar asosida baholash kompetensiyalariga ega bo'lishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son¹ qarorida pedagog kadrlarni tayyorlash dasturlariga inklyuziv ta'lim metodikasini joriy etish, ta'lim jarayonini individual ehtiyojlarga moslashtirishga xizmat qiluvchi didaktik vositalarni ishlab chiqish hamda pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirish vazifalari belgilangan [2; 8-band]. Mazkur vazifalarning amalga oshirilishi bo'lajak o'qituvchilarning nazariy tayyorgarligini amaliy pedagogik faoliyat bilan uzviy bog'lashni taqozo etadi. Chunki inklyuziv ta'limga oid nazariy bilimlarni egallash o'quvchilarning individual xususiyatlari va ta'limiy ehtiyojlari turlicha bo'lgan sinf sharoitida mustaqil pedagogik qarorlar qabul qilishga tayyorlikni to'liq ifodalaymaydi. Bunday tayyorgarlik bo'lajak o'qituvchining pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos o'qitish metodlarini tanlash, ularni amaliyotda qo'llash hamda erishilgan natijalar asosida pedagogik faoliyatga tegishli o'zgartirishlar kiritish ko'nikmalarini izchil rivojlantirishni talab etadi. Ushbu ko'nikmalarni shakllantirishda maqsadli tashkil etilgan pedagogik amaliyot, tajribali o'qituvchilarning metodik rahbarligi va faoliyat natijalarining reflektiv tahlili muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi 14-son² qarori bilan oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etishning me'yoriy-huquqiy va tashkiliy asoslari belgilangan [3; 1-2-bandlar]. Mazkur huquqiy asos dual ta'limning barcha pedagogik ta'lim yo'nalishlariga to'liq tatbiq etilganligini anglatmaydi, balki nazariy tayyorgarlikni bevosita kasbiy faoliyat sharoitida amalga oshiriladigan amaliy ta'lim bilan uyg'unlashtirish uchun tashkiliy imkoniyat yaratadi. Shu jihatdan dual ta'lim muhiti o'zaro bog'liq ikki yo'nalishda talqin qilinadi. Birinchi yo'nalish dual ta'limning amaldagi me'yoriy-huquqiy talablar asosida tashkil etiladigan ta'lim shakli sifatidagi tashkiliy xususiyatlarini ifodalasa, ikkinchi yo'nalish oliy ta'lim muassasasidagi nazariy tayyorgarlik va umumiy o'rta ta'lim tashkilotlaridagi amaliy pedagogik faoliyatning maqsadi, mazmuni, metodlari hamda baholash mezonlarini o'zaro muvofiqlashtirishga asoslangan pedagogik yondashuvni nazarda tutadi.

Mazkur pedagogik yondashuvning ahamiyati dual ta'limning me'yoriy-huquqiy asoslarini uning pedagogik faoliyatga tayyorlashdagi metodik imkoniyatlaridan farqlash, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorgarligini nazariy bilimlar, amaliy tajriba, metodik rahbarlik va reflektiv tahlilning o'zaro bog'liqligi asosida tashkil etish bilan belgilanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

UNESCO tomonidan 2020-yilda e'lon qilingan inklyuziv o'qitishga oid tahliliy materialda barcha pedagoglarni o'quvchilarning individual xususiyatlari va ta'limiy ehtiyojlari xilma-xilligini hisobga olgan holda pedagogik faoliyatni tashkil etishga tayyorlash zarurligi ilmiy jihatdan asoslangan. Jumladan, o'quvchilarning individual imkoniyatlaridagi cheklanishlarga e'tibor qaratishdan ko'ra, ularning ta'lim jarayonida to'laqonli ishtirok etishiga to'sqinlik qiluvchi pedagogik, tashkiliy va ijtimoiy omillarni aniqlash hamda bartaraf etish ustuvor vazifa sifatida e'tirof etilgan [4; 1-4-b.].

Inklyuziv ta'limni alohida ta'lim emas, balki barcha o'quvchilarning ta'limiy imkoniyatlarini kengaytirishga yo'naltirilgan umumiy pedagogik faoliyatning tarkibiy qismi sifatida talqin etishga asos bo'ladi. Shu jihatdan bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlash mazmuni o'quvchilarning individual xususiyatlari haqidagi nazariy bilimlarni egallash bilan bir qatorda, ta'lim mazmunini differensiallashtirish, o'qitish metodlarini moslashtirish va o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni ham qamrab olishi zarur.

Maxsus ta'lim ehtiyojlari va inklyuziv ta'lim bo'yicha Yevropa agentligi (European Agency for Special Needs and Inclusive Education) tomonidan ishlab chiqilgan Inklyuziv ta'lim o'qituvchisining kasbiy profili (Profile of Inclusive Teachers) hujjatida bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorgarligini belgilovchi to'rtta ustuvor qadriyat ajratib ko'rsatilgan. Ular o'quvchilar xilma-xilligini qadrlash, barcha o'quvchilarning ta'lim olishi va rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, pedagogik hamkorlikni amalga oshirish hamda uzluksiz shaxsiy va kasbiy rivojlanish tamoyillarini qamrab oladi [5; 11-18-b.]. Mazkur qadriyatlar bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv ta'limga oid kasbiy tayyorgarligini shakllantirishda o'quvchilarning individual xususiyatlariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, har bir o'quvchining ta'limiy imkoniyatlarini rivojlantirish, ta'lim jarayoni ishtirokchilari bilan samarali hamkorlik o'rnatish hamda o'z pedagogik faoliyatini muntazam tahlil qilib, kasbiy kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodologik asos sifatida qaraladi.

1 <https://lex.uz/docs/-5044711>

2 <https://www.lex.uz/docs/-7332601>

E. Wray, U. Sharma va P. Subban tomonidan amalga oshirilgan adabiyotlar tahlilida o'qituvchilarning inklyuziv ta'limni tashkil etishga doir o'z kasbiy imkoniyatlariga ishonchi pedagogik tajriba, kasbiy tayyorgarlik, ta'lim muhiti va inklyuziv pedagogik faoliyatga oid bilimlar bilan bog'liqligi aniqlangan [6; 67]. Tadqiqot natijalarini pedagogik jihatdan talqin qilishda o'qituvchining o'z kasbiy imkoniyatlariga ishonchi bilan inklyuziv ta'limni amalda samarali tashkil etish kompetensiyasini o'zaro farqlash zarur. Chunki kasbiy o'ziga ishonch darajasining yuqoriligi o'qituvchining turli ta'limiy ehtiyojlarga ega o'quvchilar uchun mos pedagogik sharoitlarni yaratish, differensiallashtirilgan topshiriqlarni ishlab chiqish va ta'lim jarayonini individual imkoniyatlarga muvofiq tashkil etish ko'nikmalarining yetarlicha shakllanganligini bevosita tasdiqlamaydi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorgarligini baholashda ularning kasbiy o'ziga ishonch darajasini aniqlash bilan birga, pedagogik faoliyatni bevosita kuzatish, ishlab chiqilgan o'quv-metodik materiallarni tahlil qilish, o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi ishtiroki hamda individual rivojlanish dinamikasini baholashga asoslangan diagnostik usullardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Bunday baholash bo'lajak o'qituvchining inklyuziv ta'limga oid nazariy tayyorgarligi, kasbiy munosabati va amaliy pedagogik faoliyati o'rtasidagi muvofiqlikni aniqlash imkonini beradi.

C. Herrera-Seda, C. Cárdenas Alarcón va C. Vanegas-Ortega tomonidan Chilidagi uchta pedagogik ta'lim dasturida tahsil olayotgan 18 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan sifat tadqiqotida pedagogik amaliyotning bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv ta'limga oid kasbiy qarashlar va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ta'siri o'rganilgan [7; 82-b.]. Tadqiqot natijalari pedagogik amaliyotning samaradorligi uning davomiyligi bilan bir qatorda, amaliy faoliyat mazmuni, metodik rahbarlik sifati va talabalarning o'z pedagogik tajribasini tanqidiy tahlil qilish imkoniyatlariga bog'liqligini ko'rsatadi. Xususan, pedagogik faoliyatning refleksiv tahlili yetarli darajada tashkil etilmagan sharoitlarda talabalar o'quvchilarning individual imkoniyatlarini cheklovchi an'anaviy pedagogik qarashlarni o'zlashtirishi yoki mavjud yondashuvlarni takrorlashi mumkin. Aksincha, amaliyot jarayonida talabalarning mustaqil pedagogik qarorlar qabul qilishi, tajribali o'qituvchilar tomonidan metodik qo'llab-quvvatlanishi hamda pedagogik vaziyatlarni tanqidiy baholashi inklyuziv ta'limga yo'naltirilgan kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Shu jihatdan pedagogik amaliyotning samaradorligini baholashda uning davomiyligi va bajarilgan topshiriqlar hajmi bilan cheklanmasdan, amaliy faoliyatni tashkil etish, metodik boshqarish va refleksiv tahlil qilish mexanizmlarini ham hisobga olish zarur.

K. Slot va H. Biemans tomonidan 2025-yilda e'lon qilingan tizimli adabiyotlar sharhida bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashga oid 11 ta eksperimental va kvazi-eksperimental tadqiqot tahlil qilinib, ularning mazmuni amaliy pedagogik tajriba, pedagog kadrlarni tayyorlash dasturlarini takomillashtirish hamda ijtimoiy me'yorlarning ta'siri bilan bog'liq yo'nalishlar bo'yicha tizimlashtirilgan [8; 4].

S. Sierra-Martínez, J. M. Abalo-Paulos, P. Ibáñez-Cubillas va M. del C. Martínez-Serrano tomonidan dual oliy ta'lim hamda dual kasbiy ta'limga bag'ishlangan 35 ta ilmiy tadqiqotni qamrab olgan tizimli sharhda esa nazariy va amaliy tayyorgarlikning o'zaro muvofiqligi, ta'lim tashkiloti bilan amaliyot bazasining hamkorligi, shuningdek, talaba, oliy ta'lim muassasasi o'qituvchisi va amaliyot rahbari o'rtasidagi pedagogik aloqalarning ahamiyati yoritilgan [9; 701-b.].

Mazkur tadqiqotlarning qiyosiy tahlili inklyuziv pedagogik tayyorgarlikni dual ta'lim muhiti bilan uyg'unlashtirish uchun nazariy-metodologik asoslarni aniqlash imkonini beradi. Biroq xalqaro tadqiqotlarda qayd etilgan natijalarni O'zbekiston pedagogik ta'lim tizimiga bevosita tatbiq etish ularning samaradorligi mahalliy ta'lim sharoitida ham bir xil bo'lishini anglatmaydi. Shu sababli dual ta'lim asosida bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlashning tashkiliy, metodik va diagnostik jihatlarini milliy ta'lim tizimining xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlab chiqish hamda tajriba-sinov orqali baholash zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot nazariy-metodologik xarakterga ega bo'lib, unda ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish, tizimlashtirish va pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini inklyuziv ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv hamda dual ta'lim sharoitida nazariy va amaliy tayyorgarlikni integratsiyalash tamoyillari tashkil etdi. Ilmiy manbalar tahlili asosida bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorgarlik komponentlari, pedagogik hamkorlik shartlari va besh bosqichli amaliy-metodik jarayon nazariy jihatdan asoslandi. Tadqiqot doirasida empirik tajriba-sinov ishlari o'tkazilmagan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bo'lajak o'qituvchilarning inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorgarligida qadriyatli-motivatsion tarkibiy qism o'quvchilarning individual xususiyatlari va ta'limiy ehtiyojlari xilma-xilligini pedagogik jarayonning tabiiy xususiyati sifatida qabul qilish, har bir o'quvchining rivojlanish imkoniyatlarini e'tirof etish hamda ularning ta'lim

jarayonidagi teng huquqli ishtirokini ta'minlashga yo'naltirilgan kasbiy munosabatlar bilan tavsiflanadi [5; 11-b.]. Ushbu tarkibiy qismning shakllanganlik darajasini aniqlashda talabaniy inklyuziv ta'limga oid nazariy qarashlari bilan bir qatorda, uning amaliy pedagogik qarorlarini ham o'rganish muhimdir. Jumladan, dars ishlanmasida individual ehtiyojlarni hisobga olgan holda topshiriqlarni tanlash, o'quvchilarning guruh faoliyatidagi ishtirokini ta'minlash, o'zaro yordamga asoslangan hamkorlikni tashkil etish hamda turli imkoniyatlarga ega o'quvchilarga nisbatan ijobiy pedagogik munosabatni namoyon qilish mazkur tarkibiy qismni baholashga xizmat qiluvchi amaliy ko'rsatkichlar sifatida qaralishi mumkin.

Kognitiv-tahliliy tarkibiy qism bo'lajak o'qituvchining inklyuziv ta'limning huquqiy, pedagogik va axloqiy asoslari, o'quvchilarning individual rivojlanish xususiyatlari, ta'lim jarayonidagi to'siqlar hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar haqidagi bilimlarini qamrab oladi. Mazkur tarkibiy qism o'zlashtirilgan bilimlarni muayyan pedagogik vaziyatlarni tahlil qilishda qo'llash qobiliyati bilan ham belgilanadi. Bunda bo'lajak o'qituvchi o'quv faoliyatida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni faqat o'quvchining individual xususiyatlari bilan izohlashdan cheklanmasdan, topshiriqlarning murakkablik darajasi, o'quv materialining taqdim etilish shakli, o'qitish metodlari, sinfdagi kommunikativ muhit, vaqt taqsimoti va mavjud pedagogik yordamning ta'sirini o'zaro bog'liqlikda tahlil qilishi zarur. Ushbu yondashuv pedagogik diagnostikani o'quvchilarning individual imkoniyatlarini tibbiy yoki psixologik jihatdan tasniflash faoliyatidan farqlab, ularning ta'lim jarayonidagi ishtirokini cheklovchi omillarni aniqlash va mos pedagogik shart-sharoitlarni belgilashga yo'naltiradi [4; 4-b.].

Amaliy-metodik tarkibiy qism bo'lajak o'qituvchining inklyuziv pedagogik faoliyatni rejalashtirish, tashkil etish va baholashga doir kasbiy ko'nikmalarini ifodalaydi. Uning mazmuniga ta'lim maqsadlarini o'quvchilarning individual imkoniyatlariga muvofiq aniqlashtirish, o'quv materiallarini moslashtirish, murakkablik darajasi turlicha bo'lgan topshiriqlarni ishlab chiqish, bilim va ko'nikmalarni namoyon etishning muqobil usullaridan foydalanish, bosqichma-bosqich pedagogik yordam ko'rsatish hamda o'quv natijalarini belgilangan mezonlar asosida baholash kiradi. Mazkur tayyorgarlik darajasini aniqlashda talabaniy dars ishlanmasini tuzish qobiliyati bilan birga, tanlangan metodik yechimlarning pedagogik asoslarini tushuntirishi, ularni real ta'lim sharoitida qo'llashi va o'quvchilar faoliyatida kuzatilgan o'zgarishlarni tahlil qilishi ham muhim hisoblanadi. Bunday baholash talabaniy nazariy bilimlarini amaliy pedagogik faoliyatga tatbiq etish darajasini aniqlashga xizmat qiladi.

Refleksiv-tuzatuvchi tarkibiy qism bo'lajak o'qituvchining amalga oshirilgan pedagogik faoliyat natijalarini tizimli tahlil qilish, qo'llanilgan metodlarning samaradorligini baholash, aniqlangan muammolarning sabablarini asoslash hamda keyingi faoliyatga tegishli metodik o'zgartirishlar kiritish qobiliyatini tavsiflaydi. Mazkur jarayonda dars kuzatuvlari, o'quvchilarning faoliyat natijalari, bajarilgan topshiriqlar va pedagogik muloqot jarayonida olingan ma'lumotlar tahlil uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

C. Herrera-Seda, C. Cárdenas Alarcón va C. Vanegas-Ortega tadqiqotida yoritilgan pedagogik amaliyotning turlicha ta'siri refleksiv faoliyatni tajribali o'qituvchining metodik rahbarligi bilan uyg'unlashtirish ahamiyatini ko'rsatadi [7; 82-b.]. Shu jihatdan bo'lajak o'qituvchining pedagogik qarorlarini dalillarga asoslangan holda qayta ko'rib chiqishi, aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish usullarini belgilashi va ularni keyingi mashg'ulotlarda qo'llashi refleksiv-tuzatuvchi tayyorgarlikning muhim ko'rsatkichlari hisoblanadi.

Dual ta'limning bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlashdagi pedagogik imkoniyatlari nazariy mashg'ulotlar va maktabdagi amaliy faoliyatning o'zaro bog'liqligi orqali namoyon bo'ladi. Bunda dual ta'limni talabaniy belgilangan kunlarda umumiy o'rta ta'lim tashkilotida amaliyot o'tashi bilan cheklash uning mazmuniy imkoniyatlarini to'liq ifodalamaydi. Dual ta'lim muhitining metodik asosi oliy ta'lim tashkilotida o'zlashtirilgan nazariy bilimlarni real pedagogik vaziyatlarda qo'llash, amaliy faoliyat davomida aniqlangan muammolarni nazariy jihatdan tahlil qilish hamda olingan xulosalar asosida keyingi pedagogik vazifalarni belgilashdan iborat. Mazkur jarayonda nazariy va amaliy tayyorgarlikning maqsadi, mazmuni, o'quv topshiriqlari hamda baholash mezonlari o'zaro muvofiqlashtirilishi zarur. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 16-yanvardagi 14-son³ qarori bilan tasdiqlangan me'yoriy tartib dual ta'limni tashkil etishda oliy ta'lim muassasasi va amaliyot bazasi o'rtasidagi hamkorlikning tashkiliy asoslarini belgilaydi [3; 2-band]. Pedagogik ta'lim yo'nalishlarida ushbu imkoniyatlardan foydalanish tegishli ta'lim dasturlarining xususiyatlari, amaliyot bazalarining imkoniyatlari hamda vakolatli tashkilotlar tomonidan belgilangan talablar asosida amalga oshirilishi lozim.

Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlash oliy ta'lim muassasasi, pedagogik amaliyot bazasi va talabaniy o'zaro muvofiqlashtirilgan hamkorligiga asoslanadi. Mazkur hamkorlikda oliy ta'lim muassasasi o'qituvchisi nazariy tayyorgarlik mazmunini aniqlash, amaliy topshiriqlarni ilmiy-metodik jihatdan asoslash, talabaniy kasbiy rivojlanishini baholash mezonlarini ishlab chiqish hamda amaliyot natijalarini nazariy jihatdan umumlashtirish vazifalarini bajaradi. Pedagogik amaliyot rahbari esa talabaniy real ta'lim jarayonini kuzatishi, darslarni loyihalashi, pedagogik faoliyatni xavfsiz va maqsadga muvofiq tashkil etishi hamda o'quvchilar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishiga metodik rahbarlik qiladi. Talabaniy faoliyati pedagogik kuzatuv natijalarini qayd etish, moslashtirilgan dars ishlanmalarini tayyorlash, amaliy topshiriqlarni

3 <https://www.lex.uz/docs/-7332601>

bajarish, o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish va o'z pedagogik qarorlarini asoslash orqali ifodalanadi. Hamkorlik subyektlarining vazifalari, javobgarlik chegaralari va baholash tartibi oldindan belgilanishi nazariy tayyorgarlik bilan amaliy faoliyat o'rtasidagi uzviylikni ta'minlashning muhim tashkiliy sharti hisoblanadi.

Pedagogik amaliyot bazalarini tanlashda ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlari va ehtiyojlari xilma-xiligi bilan bir qatorda, ta'lim tashkilotining inklyuziv pedagogik faoliyatni amalga oshirish imkoniyatlari, tajribali o'qituvchilarning metodik rahbarlikka tayyorligi hamda talabalar uchun zarur kasbiy-o'quv sharoitlarining mavjudligi hisobga olinishi zarur. Amaliyot jarayonida o'quvchilarning sha'ni, qadr-qimmati va shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishga doir axloqiy hamda huquqiy talablarning bajarilishi alohida ahamiyatga ega. Pedagogik kuzatuv va o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish belgilangan rozilik tartiblariga muvofiq tashkil etilishi, to'plangan ma'lumotlardan esa faqat ruxsat etilgan ta'limiy va tadqiqot maqsadlarida foydalanilishi lozim. Mazkur talablar bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv ta'limga oid metodik ko'nikmalar bilan bir qatorda, kasbiy odob, pedagogik mas'uliyat va o'quvchi shaxsiga hurmat tamoyillarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning amaliy-metodik jarayonini o'zaro bog'liq beshta bosqich asosida tashkil etish taklif etiladi.

Birinchi bosqich - pedagogik kuzatuv va boshlang'ich tahlil bo'lib, unda talaba amaliyot rahbari bilan hamkorlikda darsning ta'limiy maqsadlarini, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini va ularning o'quv faoliyatidagi ishtirokini cheklovchi omillarni aniqlaydi. Kuzatuv mazmuni o'quv ko'rsatkmlarining tushunariligi, topshiriqlarning murakkablik darajasi, o'quvchilarning mustaqil hamda hamkorlikdagi faoliyati, pedagogik yordamning mavjudligi va uning o'quv natijalariga ta'sirini o'rganishga yo'naltiriladi. Ushbu bosqichda oldindan ishlab chiqilgan kuzatuv savollari va baholash ko'rsatkichlaridan foydalanish pedagogik vaziyatlarni subyektiv taassurotlar asosida baholashning oldini olish hamda keyingi metodik qarorlar uchun zarur ma'lumotlarni to'plash imkonini beradi.

Ikkinchi bosqich - pedagogik faoliyatni moslashtirilgan holda loyihalash bo'lib, boshlang'ich kuzatuv natijalari asosida ta'lim jarayonining muayyan qismini qayta tashkil etishga qaratiladi. Mazkur bosqichda talaba o'quv maqsadlari va mavzu mazmunini saqlagan holda o'quv materialini taqdim etishning muqobil shakllarini, individual hamda hamkorlikdagi faoliyat usullarini, qo'shimcha didaktik vositalarni va o'zlashtirilgan bilimlarni namoyon etish imkoniyatlarini belgilaydi. Pedagogik amaliyot rahbari bilan birgalikda ishlab chiqilgan dars loyihasining o'quvchilarning individual imkoniyatlariga muvofiqqligi, metodik asoslanganligi va real sinf sharoitida amalga oshirilish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Bunday loyihalashning asosiy xususiyati har bir o'quvchi uchun alohida o'quv dasturini ishlab chiqishdan ko'ra, umumiy ta'lim maqsadlariga erishishning turli pedagogik yo'llarini nazarda tutishda namoyon bo'ladi. Shu orqali ta'lim jarayonining yaxlitligi saqlangan holda o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashuvchan pedagogik sharoitlar yaratiladi.

Uchinchi bosqich - loyihalashtirilgan pedagogik faoliyatni amaliyotda qo'llash va natijalarni kuzatish jarayonini qamrab oladi. Ushbu bosqichda talaba amaliyot rahbarining metodik nazorati ostida moslashtirilgan dars qismini amalga oshiradi hamda o'quvchilarning topshiriqlarni bajarishi, ta'lim faoliyatidagi ishtiroki, pedagogik yordamdan foydalanishi va belgilangan o'quv natijalariga erishish darajasini kuzatadi. Kuzatuv ma'lumotlari dastlabki pedagogik taxminlar va rejalashtirilgan natijalar bilan taqqoslanadi. Tanlangan metodik vositalarning kutilgan samarani bermagan holatlari pedagogik faoliyatdagi kamchilik sifatida qayd etilish bilan cheklanmasdan, ularning sabablarini aniqlash hamda muqobil pedagogik yechimlarni ishlab chiqish uchun tahliliy asos sifatida foydalaniladi. Bu bosqich nazariy bilimlarni real pedagogik faoliyatga tatbiq etish bilan birga, bo'lajak o'qituvchining pedagogik qarorlarni vaziyatga mos ravishda o'zgartirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltiriladi.

To'rtinchi bosqich - pedagogik faoliyat natijalarini refleksiv tahlil qilish orqali talabaning amaliy tajribasini nazariy jihatdan umumlashtirishni nazarda tutadi. Bunda oliy ta'lim muassasasi o'qituvchisi va pedagogik amaliyot rahbari ishtirokida darsning belgilangan maqsadlari, qo'llanilgan metodlar, o'quvchilarning faoliyati hamda kuzatuv natijalari o'rtasidagi muvofiqlik tahlil qilinadi. Refleksiv muhokamada talabaning o'z faoliyatiga bergan umumiy bahosidan ko'ra, pedagogik qarorlarning asoslanganligi, metodik vositalarning o'quvchilar ishtirokiga ta'siri va aniqlangan muammolarning sabablari ustuvor o'rin egallaydi. C. Herrera-Seda, C. Cárdenas Alarcón va C. Vanegas-Ortega tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda pedagogik amaliyot jarayonidagi refleksiv faoliyat, metodik qo'llab-quvvatlash va talabalarining mustaqil pedagogik qarorlar qabul qilish imkoniyatlari inklyuziv yondashuvni rivojlantirish bilan bog'liq omillar sifatida tahlil qilingan [7: 82-103-b.]. Mazkur tadqiqot xulosalari dual ta'lim sharoitida refleksiv tahlilni amaliy tayyorgarlikning izchil tarkibiy qismi sifatida tashkil etish zarurligini asoslashga xizmat qiladi.

Beshinchi bosqich - pedagogik faoliyatni qayta loyihalash va metodik tuzatishlar kiritish jarayoni bo'lib, refleksiv tahlil natijalarini keyingi amaliy faoliyat mazmuniga tatbiq etishga yo'naltiriladi. Talaba kuzatuv va

tahlil davomida aniqlangan muammolar asosida dars ishlanmasining tegishli qismlarini qayta ko'rib chiqadi, qo'llanilgan metodlarning samaradorligini baholaydi hamda pedagogik vositalarni o'quvchilarning individual ehtiyojlariga muvofiq takomillashtiradi. Keyingi mashg'ulot uchun aniq pedagogik vazifalar, kutiladigan natijalar va ularni baholash ko'rsatkichlari belgilanadi. Ushbu bosqich bo'lajak o'qituvchining o'z kasbiy faoliyatini mustaqil tahlil qilish va takomillashtirishga tayyorligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'rganilgan ilmiy manbalarni nazariy va qiyosiy tahlil qilish asosida dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlashga doir uchta asosiy ilmiy-metodologik xulosa shakllantirildi.

Birinchidan, inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorgarlikning mazmuni o'quvchilarning individual xususiyatlari va imkoniyatlari xilma-xilligini qadrlash, ta'lim jarayonini moslashtirilgan holda loyihalash, pedagogik hamkorlikni tashkil etish hamda o'z kasbiy faoliyatini refleksiv tahlil qilish kompetensiyalarining o'zaro uyg'unligini talab etadi.

Ikkinchidan, pedagogik amaliyotning inklyuziv kompetensiyalarni shakllantirishdagi ahamiyati amaliy faoliyatning kasbiy rivojlanishga ta'siri pedagogik topshiriqlarning mazmuni, metodik rahbarlikning sifati, talabanning mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatlari va refleksiv tahlilning izchil tashkil etilishiga bog'liq.

Uchinchidan, dual ta'lim muhitining pedagogik imkoniyatlari nazariy va amaliy mashg'ulotlarning turli ta'lim tashkilotlarida o'tkazilishidan ko'ra, ularning umumiy kasbiy maqsadlar, o'quv topshiriqlari, metodik rahbarlik hamda baholash mezonlari asosida muvofiqlashtirilishi orqali yuzaga chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. O'RQ-637-son, 23.09.2020, 20-modda. <https://lex.uz/uz/docs/-5013007>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4860-son qaror, 13.10.2020, 8-band. <https://lex.uz/uz/docs/-5044711>
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. "Oliy ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 14-son qaror, 16.01.2025; ilovadagi Nizom. <https://lex.uz/uz/docs/-7332601>
4. UNESCO Global Education Monitoring Report Team. Inclusive Teaching: Preparing All Teachers to Teach All Students. Paris: UNESCO, 2020. <https://www.unesco.org/gem-report/en/publication/inclusive-teaching-preparing-all-teachers-teach-all-students>
5. European Agency for Development in Special Needs Education. Teacher Education for Inclusion: Profile of Inclusive Teachers. Odense: European Agency, 2012. 50 p.
6. Wray E., Sharma U., Subban P. Factors influencing teacher self-efficacy for inclusive education: A systematic literature review. Teaching and Teacher Education. 2022. Vol. 117.
7. Herrera-Seda C., Cárdenas Alarcón C., Vanegas-Ortega C. Initial Teacher Education for Inclusion: Does Practicum Bring Pre-service Teachers Closer to an Inclusive Approach? Australian Journal of Teacher Education. 2026. Vol. 51, no. 1. P. 82-103.
8. Slot K., Biemans H. Insights on inclusive education in preservice teachers' education: A systematic literature review on true experimental research. European Journal of Inclusive Education. 2025.
9. Sierra-Martínez S., Abalo-Paulos J. M., Ibáñez-Cubillas P., Martínez-Serrano M. del C. Mapping scientific production in dual higher education and dual vocational training: A systematic review with PRISMA. Review of Education. 2026.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.